Emilia Chrebor-Paciorek
KPCEN w Bydgoszczy,
Szkoła Podstawowa nr 37 im. H. Sienkiewicza z Oddziałami Sportowymi w Bydgoszczy
Marzena Wojtynowska
KPCEN w Bydgoszczy,
Zespół Szkół Mechanicznych nr 1 im. F. Siemiradzkiego w Bydgoszczy

Historia regionalna a kształtowanie kompetencji historycznych uczniów

Historia regionalna odgrywa kluczową rolę w edukacji historycznej, buduje świadomość historyczną, zachęca uczniów do poznania przeszłości poprzez obraz miejsca zamieszkania (miasta, wioski) czy też dzieje własnej rodziny. Uczeń „dotyka" wydarzeń historycznych na tle dziejów bliskich i dobrze znanych sobie miejsc. Kształtuje przez to wyobraźnię, buduje obraz przeszłości w konkretnej miejscowości, dzielnicy, ulicy, przy której znajduje się dom, w którym mieszka. Poznaje dzieje poprzez zabytki, budowle czy place, które były świadkami minionych wydarzeń. Można nawet pokusić się o stwierdzenie, że bez odpowiedniego kształtowania świadomości historycznej trudno nauczać języka polskiego, geografii czy innych szkolnych przedmiotów.

Historia buduje poczucie tożsamości, przynależności do wspólnoty, do miejsca, do konkretnych tradycji. Bez świadomości historycznej nie ma świadomości narodowej, a być może, nie ma nawet potrzeby motywacji do edukacji i rozwoju. Dlatego w tym artykule będziemy starały się podkreślić kluczową rolę edukacji historycznej i historii regionalnej na drodze kształtowania młodego człowieka, jego motywacji do poszukiwania wiedzy i rozwoju. Chcemy zwrócić uwagę na to, że planowane i dobrze przemyślane działania podejmowane przez nauczycieli na każdym etapie edukacyjnym są przejawem największej troski o kolejne pokolenia i przynoszą długotrwałe efekty, angażując uczniów w aktywne poznawanie przeszłości.

Podstawa programowa nakłada na nas obowiązek uwzględniania historii regionalnej w procesie poznawania dziejów ojczystych i podkreśla jej nieocenioną rolę. Uczeń powinien być zachęcany do potrzeby kształtowania swojej tożsamości, chociażby poprzez:
• zbieranie informacji na temat historii swojej rodziny, gromadzenie pamiątek
• poznanie historii i tradycji okolicy, w której zamieszkuje, a także ludzi dla niej szczególnie zasłużonych
• poznanie lokalnych zabytków i umiejętne przypisanie ich odpowiednim stylom czy epokom historycznym
• powiązanie najważniejszych zabytków i symboli kultury polskiej z właściwymi regionami
• powiązanie regionalnych wydarzeń, bitew z ważnymi konfliktami (potop szwedzki, powstania narodowe, wojna obronna)
• rozbudzanie zainteresowań własną przeszłością, przeszłością swojej rodziny oraz historią lokalną i regionalną.

Dziś doskonale zdajemy sobie sprawę, że nie ma edukacji historycznej bez historii regionalnej, a ogromną rolę w procesie poznania prawdy o przeszłości odgrywa świadomość przynależności do małej ojczyzny.

W swojej pracy podejmujemy działania, które mają na celu promowanie historii regionalnej i zachęcanie do jej poznania. Organizujemy wojewódzkie konferencje poświęcone ważnym rocznicom z dziejów Polski i łączymy je z rzeczywistością mieszkańców naszego regionu, doświadczeniem rodzin, losów przodków. Pierwsza z nich, która miała miejsce w kwietniu 2025 roku, poświęcona była 85. rocznicy Zbrodni Katyńskiej, druga – tegoroczna - dotyczyła przewrotu majowego 1926 roku w 100. rocznicę wydarzeń.

Nieodłączną częścią konferencji są organizowane przez nas, przy współpracy z placówkami oświatowymi, wojewódzkie konkursy historyczne dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Zawsze są one spójne z tematami przewodnimi konferencji i bazują na rodzinnych historiach, pamiątkach i wspomnieniach członków rodziny. Uczniowie szkół ponadpodstawowych wykorzystują w swoich pracach zebrane materiały, by przygotować z nich ciekawe prace o charakterze dziennikarskim, artystycznym czy archiwalnym.

Jesteśmy też organizatorkami konferencji regionalnej dla nauczycieli historii i fizyki. Realizujemy ją w ramach projektu „Bomba edukacyjna". Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego ustanowił rok

2025 „Rokiem Ludzi Nauki Kujaw i Pomorza". Dlatego to oni stali się bohaterami naszej konferencji. Do współpracy przy organizacji przedsięwzięcia zaprosiłyśmy nauczycieli wraz z uczniami, przedstawicieli placówek naukowych i instytucji działających na rzecz edukacji, którzy przybliżyli nam takie postaci, jak: Marian Rejewski, Wilhelmina Iwanowska czy Jan Czochralski. Tegoroczna edycja konferencji skupiła się na ludziach kultury naszego regionu.

Wiele podejmowanych przez nas działań nie byłoby możliwe bez współpracy z nauczycielami. Nabrała ona szczególnego znaczenia po zawiązaniu sieci współpracy nauczycieli historii szkół podstawowych i ponadpodstawowych: „Historycy w sieci". Dzięki tej grupie możemy planować i realizować kolejne działania w zakresie historii regionalnej, które są naszymi pomysłami, ale często wypływają z potrzeb nauczycieli, a niekiedy są prezentacją ich własnych pasji i zainteresowań, jak chociażby „Lekcja terenowa - Przedmoście Bydgoszczy" czy gry miejskie inspirowane wizytą w Muzeum Kanału Bydgoskiego.

Sieć współpracy nauczycieli historii, jest szczególnie cenna, gdyż stwarza możliwość wymiany doświadczeń, dzielenia się pomysłami, inspiruje do dalszych działań i rozwija kreatywność każdego historyka. Jest przede wszystkim wsparciem w rozwoju zawodowym młodego nauczyciela, ale stanowi także inspirację do poszukiwania nowych, ciekawych rozwiązań w pracy doświadczonych pedagogów.

Realizując zagadnienia z zakresu historii regionalnej, należy stwarzać uczniom okazje do zaprezentowania ich własnych „odkryć" badawczych, historii rodzinnych czy przedstawienia własnych przemyśleń. Miejscem na tego typu działania może być szkolna telewizja, gazetka czy inne formy aktywności dziennikarskiej, które warto powołać na terenie placówki. Kształtujemy w ten sposób nie tylko świadomość przynależności do małej ojczyzny, ale także odpowiedzialność za słowa.

Niezwykle ciekawym narzędziem na drodze oswajania przeszłości regionalnej są gry terenowe. Można je dostosować tematycznie do wieku i możliwości uczniów, a także określić czas ich trwania. Zespoły klasowe biorące udział w grach doświadczają historii, odkrywają na nowo miejsca, które mijają codziennie i zwykle nie budzą ich zainteresowania. Często okazje się, że uczniowie nie znają budynków, miejsc czy pomników, ale po zaangażowaniu w lekcję terenową świetnie zapamiętują historię tych miejsc, potrafią powiązać zabytki z epokami, wydarzeniami, postaciami historycznymi, umiejscowić je w czasie.

W tym miejscu warto podkreślić, że historia regionalna jest źródłem pomysłów i inspiracji, które dostrzeże każdy zaangażowany nauczyciel. Za jej sprawą nauka historii będzie dla naszych uczniów ciekawą przygodą w drodze rozwoju świadomości historycznej i tożsamości regionalnej.Ważne jest jednak staranne planowanie procesu edukacji i świadome kształtowanie młodego pokolenia, które powinno opierać się na solidnych korzeniach związanych z ojczyzną lokalną.